

YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON VALVONTA- SUUNNITELMA 2015-2019 Päivitys vuodeksi 2018

Oiva-tarkastukset

Uimarannat

Tarkastukset

Juomavesi

Uima-altaat

Elintarvikkeet

Tupakan myynti ja tupakointikielto

Elintarvikehuoneistot

....ym. kuuluvat ympäristöterveydenhuollon alaan

Sisältö

1. JOHDANTO	2
2. YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON VALVONNAN TAVOITTEET	2
3. RESURSSIT	3
3.1 Henkilöstöresurssit	3
3.2 Talousresurssit	4
4. TYÖAJAN TARVE	4
5. PAINOPISTEET	6
5.1 Vuosien 2015–2019 painopisteet	7
6. HENKILÖSTÖN TÄYDENNYSKOULUTUS	8
7. VALVONTAMAKSUT	9
8. LAATUJÄRJESTELMÄ	9
9. LABORATORIOANALYYSIT	10
10. VIESTINTÄ JA ASIAKASPALVELU	10
11. ERITYISTILANTEISIIN (=HÄIRIÖTILANTEISIIN) VARAUTUMINEN	10
11.1 Vesivälitteisten epidemioiden ja ruokamyrkytyssepidemioiden selvittely.....	11
12. VALVONTASUUNNITELMAN ARVIOINTI	13
13. VALVONTASUUNNITELMAN JA SEN ARVIOINNIN HYVÄKSYMINEN	14

Liitteet:

Liite 1	Elintarvikevalvontasuunnitelma 2015–2019, päivitys 2018
Liite 2	Terveysturvallisuuden valvontasuunnitelma 2015–2019, päivitys 2018
Liite 3	Tupakkalain valvontasuunnitelma 2015–2019, päivitys 2018

1. JOHDANTO

Valvontaohjelman laatimisvaatimus sisältyy seuraaviin lakeihin:

- Elintarvikelaki (23/2006)
- Terveysturvallisuuslaki (763/1994)
- Tupakkalaki (549/2016)
- Eläinlääkintähuoltolaki (765/2009)

Valvontasuunnitelman sisältö noudattaa ympäristöterveydenhuollon valvonnan yhteisten, vuosien 2015 – 2019 valtakunnallisten ohjelmien päivitystä vuodeksi 2018. Yhteistoiminta-alueen omat valvontasuunnitelmat päivitetään vuosittain. Tähän suunnitelmaan sisältyvät erillisinä liitteinä elintarvike-, terveysturvallisuus- ja tupakkavalvonnan toimialakohtaiset suunnitelmat. Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaa varten laaditaan erillinen suunnitelma.

Kunta on velvollinen laatimaan ympäristöterveydenhuollon säännöllistä valvontaa koskevan suunnitelman toimialueellaan. Paikalliset erityispiirteet vaikuttavat riskinarvioinnin kautta kussakin kunnassa toteutettavaan valvontaan.

Kunta voi laatia suunnitelman joko yhdeksi tai useaksi vuodeksi kerrallaan. Kunnan valvontasuunnitelma on tarkistettava ja käsiteltävä kunnan monijäsenisessä toimielimessä tarvittaessa, mutta vähintään kolmen vuoden välein. Tarkistetut ja päivitettyt valvontasuunnitelmat hyväksytään vuosittain Pietarsaaren sosiaali- ja terveysturvallisuuden valvontajaostossa, jotta luottamushenkilöt pysyvät tietoisina valvonnan tehtävistä, hankkeista ja resursseista. Päivitykset ja lisätiedot käsitellään henkilöstökokouksissa, ja ympäristöterveydenhuollon päällikkö vastaa päivitysten kirjaamisesta suunnitelmiin.

Sosiaali- ja terveysturvallisuuden kotisivuilla on ollut tietoa valvontasuunnitelmien päivittämisestä vuodeksi 2018. Kommentteja ei saapunut.

2. YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON VALVONNAN TAVOITTEET

Ympäristöterveydenhuolto on itsenäinen tulosalue Pietarsaaren sosiaali- ja terveysturvallisuudessa. Yhteistoiminta-alue käsittää isäntäkuntana toimivan Pietarsaaren kaupungin lisäksi Pedersören kunnan, Luodon ja Uudenkaarlepyyn. Ympäristöterveydenhuoltotyön tavoitteena on edistää ja valvoa elinympäristön ja yksilön terveyttä ja turvallisuutta sekä eläinten terveyttä ja hyvinvointia ja tiedottaa asiakkaille, miten haitoilta voi suojautua. Laadukkaasti ympäristöterveydenhuollon valvonnan varmistaminen edellyttää, että valvonta on suunnitelmallista, sitä tehdään riittävin voimavaroilla ja se on oikein kohdennettua, tehokasta sekä eri toimijoita tasapuolisesti ja oikeudenmukaisesti kohtelevaa.

Valvonnalla varmistetaan ympäristöterveydenhuollon lakien noudattaminen toiminnanharjoittajia ja kuluttajia neuvomalla, ohjaamalla ja kouluttamalla, tekemällä tarkastuksia, ottamalla näytteitä, antamalla lausuntoja ja varautumalla erityistilanteisiin. Valvontaviranomaisen on myös seurattava, että toimija poistaa

epäkohdat. Tarvittaessa valvontaviranomainen ryhtyy hallinnollisiin pakkokeinoihin epäkohtien korjaamiseksi.

Hyvin toimivan ympäristöterveydenhuollon avulla voidaan välttää/minimoida epidemioita sekä vähentää terveydenhuoltopalvelujen käyttöä. Myös monet pitkäaikaisairaudet ovat ehkäistävissä, jos ongelmat korjataan ajoissa, esim. sisäilmaongelmat.

Valvontasuunnitelma on ehkäisevän valvonnan työväline. Valvontasuunnitelmas-
sa on määritelty vuoden aikana suoritettavat suunnitellut tarkastukset ja näytteenotot. Lisäksi valvontasuunnitelmasta ilmenee valvontatarve, joka perustuu valtakunnalliseen valvontaohjelmaan, jossa on ilmoitettu mm. erityyppisten kohteiden tarkastustiheys ja tarkastuksiin käytettävä aika. Jokaiselle ehkäisevän valvonnan osa-alueelle eli elintarvike-, terveydensuojelu- ja tupakkavalvonnalle on lisäksi erilliset tavoitteet ja painotusalueet, jotka on kuvattu liitteissä 1 - 3.

3. RESURSSIT

3.1 Henkilöstöressit

Ympäristöterveydenhuollolla on 13,5 virkaa/toimea, jotka jakautuvat kahteen kustannuspaikkaan, eläinlääkintähuoltoon ja terveystarkastukseen. Taulukossa 1 ovat vuoden 2018 talousarvioon sisältyvät henkilötyövuodet kustannuspaikoittain.

Terveystarkastus (henkilötyövuodet):	Eläinlääkintähuolto (henkilötyövuodet):
Ympäristöterveydenhuollon päällikkö (0,85)	Ympäristöterveydenhuollon päällikkö (0,15)
Toimistosihteerit (0,85)	Toimistosihteerit (0,15)
Terveystarkastaja (6)	Hygieniäerikoeläinlääkäri (1)
Näytteenottaja (0,5)	Valvontaeläinlääkäri (1)
	Praktikkoeläinlääkäri (3)

Taulukko 1. Virat/toimet 1.1.2018

Vuoden 2018 alussa vain kaksi kuudesta terveystarkastajan virasta on täytettynä 100-prosenttisesti ja kolme virkaa vain 60–83-prosenttisesti henkilökohtaisten osa-aikatyötoiveiden sekä yhden täyttämättömän viran vuoksi. Tavoitteena on, että vuonna 2018 kaikki terveystarkastajan virat saadaan täytettyä sijaisjärjestelyjen avulla. Terveystarkastuksessa on ollut 1.9.2015 alkaen näytteenottajan toimi, minkä johdosta terveystarkastajien työaikaa ei tarvitse käyttää näytteenottoon yhtä suu-

ressa määrin kuin aikaisemmin, mutta vuoden 2018 henkilöstötilanne on haastava. Valvontatyökokemusta omaavia sijaisia ei ole helppo saada.

Myös hygieenikkoeläinlääkärin ja valvontaeläinlääkärin virat ovat vuonna 2018 osittain täyttämättä. Eläinlääkintähuollon henkilöstötilanne ei ole täysin tyydyttävä, mutta se on kuitenkin parempi kuin aikaisempina vuosina.

3.2 Talousresurssit

Vuodeksi 2018 hyväksytyn talousarvion mukaan ympäristöterveydenhuollon toimintakustannukset ovat yhteensä 1 047.412 € (terveysvalvonta 510.731 € ja eläinlääkintähuolto 536.681 €), josta henkilöstökulujen osuus on 790.562 € (75,5 % kokonaistalousarviosta). Vuodeksi 2018 on terveysvalvonnan maksutuotoiksi budjetoitu 72.000 €.

4. TYÖAJAN TARVE

Taulukko 2 sisältää kohteiden määrän ja vuodeksi 2018 suunniteltujen henkilötyöpäivien määrän marraskuussa 2017 kirjattujen kohteiden mukaan. Sarakkeeseen ”Suunnitellut henkilötyöpäivät 2018” on laskettu henkilötyöpäivien tarve. Suunnitelmallisen valvonnan henkilötyöpäivät perustuvat keskusviranomaisten suositusten mukaan laskettuun tarpeeseen. Muut henkilötyöpäivät ovat arvio, joka perustuu aikaisempien vuosien tarpeeseen.

Valvonta-ala	Kohteiden määrä	Suunnitellut henkilötyöpäivät 2018
Elintarvikevalvonta		276 seuraavasti:
– suunnitelmallinen valvonta	1190	178
– näytteenotot		8
–suunnittelematon valvonta		90
Terveydensuojelun valvonta		321 seuraavasti:
– suunnitelmallinen valvonta	357	99
– näytteenotot		72
– sunnittelematon valvonta	(199)*	150

Tupakkavalvonta		12 seuraavasti:
– suunnitelmallinen valvonta	56	5
– näytteenotot		0
– suunnittelematon valvonta	(245)*	7
Sisäiset palaverit		50
Ajoaika		60
YHTEENSÄ	1603	719

Taulukko 2. Kohteiden määrä ja resurssien tarve valvonta-aloittain

*Kohteet, joita ei ole laskettu kohteiden kokonaismäärään. Kohteita valvotaan muiden suunnitelmallisten tarkastusten yhteydessä tai valitusten johdosta.

Suunnitelmallisen valvonnan, näytteenottojen ja suunnittelemattoman valvonnan sekä sisäisten palaverien ja ajoaikojen henkilötyöpäivät on laskettu erikseen. Suunnitelmallisen valvonnan henkilötyöpäiviin sisältyvät vuodeksi 2018 riskinarvioinnin mukaan suunnitellut päivät, jotka on eritelty toimialakohtaisissa liitteissä. Myös riskinarvioinnissa näytteenottojen henkilötyöpäivät ovat suurimmaksi osaksi mainituissa liitteissä olevia suunniteltuja näytteenottoja, mutta niihin sisältyy myös arvio suunnittelemattomasta näytteenotosta.

Suunnittelemattoman valvonnan henkilötyöpäiviin sisältyvät esim. ennakoimattomat tarkastukset, epidemioiden ja valitusten selvitykset, pakkokeinot, lausunnot ja päätökset/käsittelyt. Ajan tarve on arvioitu aikaisempien vuosien toteuman mukaan. Tietokoneohjelmaan kirjataan myös ajoaika, ja sen vuoksi voidaan laatia erillinen arvio tarvittavasta ajoajasta alueellamme.

Taulukkoon 2 sisältyvät 719 henkilötyöpäivää ovat ne työpäivät, jotka vaadittaisiin valvontaan keskusviranomaisten suositusten mukaan. Kaikki taulukon 2 henkilötyöpäivät ovat tietokoneohjelmaan kirjattavia päiviä. Vuonna 2017 valvontaan kirjataan n. 550 henkilötyöpäivää. Terveystarkastajien henkilöstötilanne oli haastava vuonna 2017, mikä vaikuttaa toteumaan. Taulukon 2 mukaan vuodeksi 2018 tarvittavasta 719 henkilötyöpäivästä selviytyminen edellyttää, että kaikki 6 terveys-tarkastajan virkaa ovat täytettyinä.

Terveysvalvonta laatii vuodeksi 2018 oman työsuunnitelman, joka perustuu tähän valvontasuunnitelmaan ja huomioi resurssimme vuoden alussa. Riskinarvioinnin mukaan valvotaan ensisijaisesti kohteita, joissa on suurimmat riskit, esim. elintarvikkeiden valmistus, talousvesi, kohteet joissa oleskelee altistuvia ryhmiä (lapsia, vanhuksia) sekä kohteet, joita ei ole tarkastettu viime vuosina. Lisäksi jokainen terveystarkastaja laatii henkilökohtaisen työsuunnitelman, jossa otetaan huomioon sekä suunnitelmalliset tarkastukset, näytteenotot ja painopisteet että osittain suunnittelematon valvonta.

Taulukossa 2 eritellyn kirjatun työajan lisäksi kuluu paljon aikaa myös esim. kehittämis- ja laatutyöhön, uusiin asetuksiin ja direktiiveihin liittyvään koulutukseen ja

itseopiskeluun, riskinarviointeihin, asiakkaille suunnattuun tiedotukseen ja neuvontaan, eri palavereihin ja kokouksiin sekä hallinnollisiin tehtäviin.

Kattavaa etukäteissuunnitelmaa on kuitenkin mahdotonta laatia ennakoimattomien tekijöiden vuoksi. Esimerkiksi ruokamyrkytysten tai vesivälitteisten epidemioiden, pakkokeinojen sekä esim. koulujen/päiväkotien sisäilmaongelmien selvittelyyn kuluu runsaasti työaikaa.

Myös vuonna 2018 kuluu runsaasti aikaa keskeisten tietojärjestelmien ylläpitoon ja tietojen kirjaamiseen. Suurta osaa alkutuottajistamme ei ole vielä kirjattu tietojärjestelmään. Ympäristöterveydenhuollon keskitetyt tietojärjestelmät KUTI/YHTI ja VYHA korvaavat keskusvirastoissa aikaisemmin käytetyt paperiset tietojenkeruulomakkeet. Vuosien 2015–2019 valtakunnallisessa valvontaohjelmassa tähdennetään, että kuntien tulee varautua siihen, että tietojärjestelmätyö vaikuttaa valvontayksikköjen toimintaan valvontaohjelmakaudella. Maa- ja metsätalousministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö ovat aloittaneet yhteisen hankkeen (VATI) ympäristöterveydenhuollon uuden tietojärjestelmän kehittämiseksi. Hankkeen on määrä valmistua vuoden 2018 loppuun mennessä ja se korvaa nykyiset järjestelmät. Tavoitteena on vähentää aikaa, joka nykyään kuluu tietojen viemiseen nykyisiin tietojärjestelmiin. Työ- ja elinkeinoministeriössä on meneillään hankekokonaisuus, jonka tavoitteena on yrityksille tarkoitettujen sähköisten asianhallintajärjestelmien kokoaminen siten, että ne ovat helposti käytettävissä. Ympäristöterveydenhuollon lupa- ja ilmoitusasioiden muuntamista varten on perustettu niin sanottu YLLI-hanke. Tavoitteena on ympäristöterveydenhuollon asianhallintapalvelujen sähköistäminen.

Sote- ja maakuntauudistuksen mukaan ympäristöterveydenhuolto siirtyy maakuntien alaisuuteen 1.1.2020 lukien. Asian suunnittelu on täydessä vauhdissa ja vaatii merkittäviä työpanoksia sekä vuonna 2018 että 2019. Pohjanmaan maakunnassa ympäristöterveydenhuolto kuuluu maaseudun ja ympäristöterveydenhuollon teemaryhmään. Tähän kokonaisuuteen kuuluu ympäristöterveydenhuollon (elintarvike-, terveydensuojelu- ja tupakkavalvonnan sekä eläinlääkintähuollon valvonnan) lisäksi kolmessa eri yksikössä (Pietarsaari, Länsirannikko ja Vaasa) myös alkoholihallinto ja ELY-keskuksen maaseututehtävät. Suunnitteilla on, että eri tiimit vastaavat eri kokonaisuuksista, esim. elintarviketiimi, terveydensuojelutiimi jne. Lisäksi tulevan maakunnan suurena haasteena on eläinlääkintähuollon turvaaminen maakunnan kaikissa osissa etenkin päivystysaikana.

5. PAINOPISTEET

Painopisteitä kuvataan pääasiassa erillisissä alakohtaisissa suunnitelmissa. Tässä suunnitelman osassa kuvataan koko valvonnan yhteisiä painopisteitä. Nämä painopisteet liittyvät lähinnä sisäisten prosessien ja työskentelytapojen parantamiseen sekä kehittämishankkeisiin. Painopisteiden avulla pyrimme tehostamaan valvontaa ja tekemään siitä riskiperusteisempaa ja kattavampaa.

5.1 Vuosien 2015–2019 painopisteet

Painopisteiden osalta ei ole tehty erityistä päivitystä vuodeksi 2018. Terveysvalvonnan ohjelmakauden 2015–2019 teemana on valvonnan vaikuttavuus, ja valtakunnallisen ohjelman mukaan sitä edistetään seuraavia tavoitteita toteuttamalla:

1. Valvonnan riskiperusteisuuden ja tehokkaan kohdentamisen varmistaminen
2. Valvonnan maksullisuuden edistäminen
3. Tietojärjestelmien kehittäminen ja hyödyntäminen
4. Valvonnan näkyvyyden varmistaminen

Terveysvalvonta pyrkii saavuttamaan tavoitteet seuraavin keinoin:

1. Kohteidemme riskinkartoitusta parannetaan ja kehitetään siten, että resursseja voidaan käyttää tehokkaasti. Kaikkien elintarvikehuoneistojen tarkastustiheys on määritelty Eviran riskiluokitusohjeessa. Terveystasojen suojeluohjeita varten on laadittu kohdekohtaiset riskiluokitukset erälle kohderyhmille, ja muille kohderyhmille käytetään Valviran yleistä riskiluokitusta. Riskejä arvioidaan jatkuvasti siten, että valvontaa voidaan suunnata niihin kohteisiin, joissa sille on eniten tarvetta. Kohteiden tarkastustiheys suunnitellaan valvontatarpeen, eikä käytävissä olevien resurssien mukaisesti. Valitukseen/kanteluihin/epäilyihin liittyvä valvonta asetetaan kuitenkin suunnitelmallisen valvonnan edelle.
2. Kunnallisen valvontasuunnitelman mukainen valvonta on maksullista. Valvonnasta perittävät maksut eivät kuitenkaan kata kaikkia valvonnasta aiheutuvia kustannuksia. Taksa laaditaan siten, että perittävät maksut vastaavat todellisia kustannuksia. Poikkeuksena on tupakkalaissa tarkoitettu valvontamaksu, joka on veron luonteinen ja saattaa sen vuoksi ylittää todelliset kustannukset.
3. Eviran ja Valviran määräysten mukaan kuntien tulee toimittaa kohde- ja valvontatiedot sähköisesti keskitettyihin KUTI/YHTI- ja VYHA-tietojärjestelmiin. KUTI on keskitetty valtakunnallinen tietojärjestelmä elintarvikevalvontakohteille ja valvontatiedoille. YHTI on terveydensuojelu- ja tupakkavalvonnan vastaava järjestelmä. VYHA on ympäristöterveydenhuollon keskitetty toiminnanohjaus- ja tietojenkäsittelyjärjestelmä.

Tiedot syötetään järjestelmiin KUTI- ja YHTI-luokitusten mukaisesti. Vielä vaaditaan jonkin verran työtä, jotta kaikki kohteemme saadaan luokiteltua järjestelmien mukaisesti. Eräitä alkutuottajia (maitotilat ja lihakarja) koskevat tiedot on päivitetty tietokoneohjelmassamme, mutta suuri määrä alkutuottajia on vielä kirjattava järjestelmään.

4. Valvonnan näkyvyyden edistäminen edellyttää suunnitelmallista, säännöllistä ja monipuolista viestintää. Pyrimme käyttämään useita eri viestintäkanavia, esim. sosiaali- ja terveystieteiden netti- ja Facebook-sivuja. Suoritettujen valvontahankkeiden tiivistelmät sekä muita ajankohtaisia asioita ja tietoja välitetään kotisivujemme, paikallisten sanomalehtien ja radiokanavien kautta.

Neljän valtakunnallisen painopisteiden lisäksi terveysturvonnalla on kaksi omaa painopistettä:

1. Laadun kehittämisen jatkaminen SHQS-kriteerien kautta. Sosiaali- ja terveysvirastolle ja sen myötä myös terveysturvonnalle myönnettiin SHQS-laadun tunnus elokuussa 2016.
2. Tavoitteena on henkilöstön erikoistumismahdollisuuksien edistäminen. Tarvitaan kirjalliset työnkuvaukset, joissa kuvataan jokaisen työntekijän työtehtävät. Koska ympäristöterveydenhuolto valvoo useita ja hyvin erilaisia aloja (elintarvikkeet, terveydensuojelu sekä tupakka ja nikotiini), on tarkoituksenmukaista, että henkilöstö voi erikoistua johonkin alaan/joihinkin aloihin, kuitenkin siten, että meillä on henkilöstöä, jolla on kaikkien osa-alueiden osaamista. Vuonna 2017 on toteutettu erikoistuminen siten, että kolme terveysturvonnasta työsken- telee terveydensuojelun ja kolme elintarvikkeiden parissa. Tupakkalain valvon- nasta huolehtii elintarviketiimi asian koskiessa myyntiä tai muuta elintarvike- huoneistoihin liittyvää, ja terveydensuojelutiimi, kun kyseessä on tupakointikiel- to lapsille ja nuorille tarkoitetuissa tiloissa sekä asuntoyhteisöissä.

6. HENKILÖSTÖN TÄYDENNYSKOULUTUS

Tehokas ympäristöterveydenhuollon valvonta edellyttää henkilöstön osaamisen varmistamista. Olennaisena osana toiminnan kehittämistä on yhteistoiminta-alueen viranhaltijoiden erikoistuminen. Terveysturvonnain (1326/2010) 5 §:n mukaan kunnan tai sairaanhoitopiirin kuntayhtymän on huolehdittava siitä, että terveysturvonnin henkilöstö osallistuu riittävästi terveysturvonnin täydennyskoulutukseen. Määräys koskee myös ympäristöterveydenhuollon henkilöstöä. Ympäristöterveydenhuollon valtakunnallisessa valvontaohjelmassa 2015–2019 on määritelty, että hyvä koulutustavoite olisi kahdeksan koulutuspäivää ympäristöterveydenhuollon työntekijää kohden.

Henkilöstö osallistuu vuosittain ajankohtaiseen täydennyskoulutukseen. Henkilöstön täydennyskoulutukseen osallistumista varten on varattu talousarviovaroja. Vuodeksi 2018 koulutusta varten on varattu 7.000 € (518,5 €/viranhaltija, sama summa kuin aikaisempina vuosina). Tuo summa ei riitä kahdeksaan koulutuspäivään työntekijää kohden. Keskusviranomaisten järjestämä koulutus on usein kunnille maksutonta, mutta koska useimmat kurssipäivät pidetään Helsingissä, syntyy matkoista ja mahdollisesta yöpymisestä kuitenkin kustannuksia. Terveysturvonnin tiloissa tai Vaasassa/Kokkolassa järjestetyn videoyhteyden kautta on ollut mahdollista seurata yhä useampia koulutustilaisuuksia, mikä vähentää kuluja huomattavasti ja mahdollistaa useampien henkilöiden osallistumisen koulutustilaisuuksiin.

Vuosittain laaditaan koulutussuunnitelma, ja henkilöstöllä on itsellään mahdollisuus ehdottaa tarvitsemiaan koulutuksia. Koulutukseen osallistunut kertoo koulutuksesta terveysturvonnin viikkopalaverissa. Siten koulutuksen sisällöstä hyötyvät myös ne, jotka eivät ole osallistuneet koulutukseen.

7. VALVONTAMAKSUT

Kaikki kunnallisen valvontasuunnitelman mukainen valvonta on maksullista. Kunnan valvonnasta perimät maksut eivät kuitenkaan kata kaikkia valvonnasta aiheutuvia kustannuksia. Valvontamaksut tulisi käyttää ympäristöterveydenhuollon resurssien turvaamiseen. Maksun määräytymisen periaatteena on vuosittaista tupakkavalvontamaksua lukuun ottamatta, että valvonnasta perittävien maksujen tulee vastata valvonnasta kunnalle aiheutuvia todellisia kustannuksia. Lisäksi talousarviossa on varattava varoja yllättäviin tilanteisiin, kuten esimerkiksi elintarvike- ja vesivälitteisten epidemioiden varalle tai valitusten selvittämiseen, koska kunta ei voi periä maksua niiden tutkimisesta ja selvittämisestä. Myöskään neuvonnasta ja tiedotuksesta ei voida periä maksua.

Valvontasuunnitelmien mukaisista tarkastuksista peritään hyväksytyt taksan mukainen maksu. Poikkeuksena tästä on tupakkalain valvonta, josta ei voida enää periä tarkastusmaksua, vaan siitä peritään vain hakemuksen/ilmoituksen käsittelymaksu sekä vuosimaksu myyntiluvan valvonnasta. Myös valvontahankkeisiin liittyvät tarkastukset voivat olla maksullisia, jos ne sisältyvät valvontasuunnitelmaan. Uusintatarkastukset ovat myös pääsääntöisesti maksullisia samoin kuin esim. uuden kohteen hyväksyminen/ilmoituksen käsittely. Tuntimaksun määrä perustuu valvonnan suorittamisesta aiheutuneisiin todellisiin kokonaiskustannuksiin, jotka on laskettu kuntaliiton yleiskirjeen 10/80/2011 mukaisesti.

Taksa päivitetään vuosittain edellisvuoden tietojen sekä seuraavaksi vuodeksi hyväksytyt talousarvion perusteella. Vuonna 2018 terveysvalvonta saa maksutuottoina arviolta 72.000 €.

8. LAATUJÄRJESTELMÄ

Terveysvalvonnalla on laatujärjestelmä, joka käsittää koko toiminta-alueen. Nykyinen laatukäsikirja on päivitetty viimeksi toukokuussa 2016.

Terveysvalvonnan laatupolitiikka:

Laatujärjestelmän tavoitteena on taata tasa-arvoinen, ammattimainen ja puolueeton valvonta. Lisäksi laatujärjestelmän tarkoituksena on toiminnan tehostaminen. Hyvän laadun tukipilarina on ammattitaitoinen henkilöstö, joka on perehtynyt laadunvarmistustyöhön ja ymmärtää sen tärkeyden.

Terveysvalvonta katsoo, että valvonnan suunnittelu, tarkastukset ja dokumentointi ovat toiminnan keskeisiä elementtejä. Valvonnan suunnittelu käsittää yhteisten ja henkilökohtaisten valvontasuunnitelmien laatimisen valvonnan painopistealueita varten. Suunnittelussa otetaan huomioon valtakunnalliset valvontaohjelmat. Suunnitelmien tulee olla helposti ymmärrettäviä ja ne päivitetään vuosittain. Asiakkaita kohdellaan asiallisesti, ammattimaisesti ja puolueettomasti. Dokumentointi käsittää raporttien laatimisen, suoritteiden kirjaamisen tietotekniikkaohjelmaan sekä raportoinnin keskusviranomaisille.

Laatujärjestelmä perustuu jatkuvan parantamisen periaatteelle, jota toteutetaan esim. sisäisten ja ulkoisten tarkastusten kautta.

Terveysvalvonta on saanut osana sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen, joka myönnettiin elokuussa 2016 ja on voimassa elokuuhun 2019 saakka. Tunnustuksen myöntänyt Labquality Oy suorittaa vuotuiset auditoinnit.

9. LABORATORIOANALYYSIT

Viranomaisnäytteet on analysoitava aina akkreditoitussa laboratoriossa, joka on Eviran hyväksymien laboratorioiden luettelossa. Elintarvike- ja vesinäytteiden viranomaistutkimuksiin käytetään nykyisin Seinäjoella sijaitsevaa SeiLab Oy:tä. Sisäilmanäytteiden analysointiin käytetään Eviran hyväksymää laboratoriota.

10. VIESTINTÄ JA ASIAKASPALVELU

Ympäristöterveydenhuolto pyrkii välittämään tietoa yleisölle tiedotusvälineiden ja sosiaalisen median kautta sekä eri sidosryhmille suoran yhteydenoton, esim. sähköpostilistojen kautta. Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999) edellyttää mm., että kuntien toiminta on avointa ja antaa yksilölle tiedonsaantioikeuden. Pyrimme lisäämään ympäristöterveydenhuollon näkyvyyttä tiedottamalla etukäteen valvonnan painopisteistä ja tavoitteista sekä lisäämään toiminnan läpinäkyvyyttä julkaisemalla valvonnan tuloksia. Aktiivisella tiedottamisella erityistilanteissa varmistetaan turvallisuuden ja terveyden kannalta tärkeän tiedon saanti.

Viestintä voi olla sekä sisäistä että ulkoista. Ulkoisen viestinnän osa-alueita ovat esim. asiakaspalvelu, eri kohderyhmien tiedottaminen ja koulutus. Viestintä on suunnattu eri kohderyhmille, kuten kuntalaisille, toiminnanharjoittajille, muille viranomaisille ja muille asiakkaille.

Sekä sisäisen että ulkoisen viestinnän tulee olla avointa ja toimivaa. Sen vuoksi ympäristöterveydenhuolto on laatinut viestintäsuunnitelman. Suunnitelma käsittää sisäisen tiedotuksen, asiakaspalvelun ja -neuvonnan, tiedotusvälineet, kotisivut, luennot, tiedotustilaisuudet sekä viestinnän erityis- ja valmiustilanteissa. Viestintäsuunnitelma käydään läpi vuosittain ja päivitetään tarvittaessa. Ympäristöterveydenhuollon tavoitteena on tarjota kaikille asiakkailleen hyvää ja tasavertaista palvelua. Terveysvalvonnan laatujärjestelmän mukaan tarkastusraportit lähetetään kymmenen työpäivän kuluessa, ilmoitukset käsitellään 14 päivän kuluessa ja päätökset annetaan 60 työpäivän kuluessa.

11. ERITYISTILANTEISIIN (=HÄIRIÖTILANTEISIIN) VARAUTUMINEN

Ympäristöterveydenhuollon lainsäädännössä ja keskusvirastojen ohjeissa veloitetaan ao. viranomaisia laatimaan erityistilanteisiin varautumista koskeva suunnitelma. Lakeja päivitettäessä käsite erityistilanne korvataan käsitteellä häiriötilanne.

Ympäristöterveydenhuollolla on valmiussuunnitelma erityistilanteiden varalta. Suunnitelma päivitetään vuosittain. Valmiussuunnitelmassa on kuvattu menettelytavat seuraavissa tilanteissa:

- talousveden ja uimaveden saastuminen
- elintarvikevälitteiset epidemiat
- tietojärjestelmän ja tietoturvan häiriöt
- kemialliset onnettomuudet
- eläinlääkinnälliset riskit ja epidemiat
- säteilyvaara
- muut riskitekijät; terroriteot

Terveysvaaratilanteet voidaan saada selville lähinnä seuraavien kautta:

- RASFF-ilmoitukset (Rapid Alert System for Food and Feed)
- Eviran ilmoitukset
- viranomaisvalvonnan tutkimustulokset
- yrittäjien omavalvonta
- valitukset
- tapaturmien tai läheltä piti -tilanteiden seurauksena kuluttajapalveluja suoritettaessa

Toimenpiteet terveysvaaratilanteissa:

1. tilanteen vakavuuden arviointi
2. päätös toimenpiteistä ja vastuuhenkilöistä
3. asianosaisille tiedottaminen
4. tilanteen ja siitä johtuneiden toimenpiteiden dokumentointi Tarkastaja-ohjelmaan ja kohdekansioon.

11.1 Vesivälitteisten epidemioiden ja ruokamyrkytysepidemioiden selvittely

Vesivälitteistä epidemiaa (sekä juomavesi että uimavesi) tai ruokamyrkytysepidemiaa epäiltäessä tehdään tapauksesta selvitys viipymättä. Selvityksiä/valituksia varten on laadittu sisäiset menettelyohjeet (valmiuskansiossa). Selvityksiä varten ei ole erikseen budjetoituja varoja. Vuoden 2018 talousarvioon on varattu 3.000 € näytteiden tutkimista varten. Tuo summa käytetään sekä epidemioiden selvittelyihin liittyvien näytteiden analysointiin että esim. hankkeisiin liittyvien näytteiden analysointiin tai muihin vuoden aikana mahdollisesti ilmeneviin äkillisiin tutkimustarpeisiin. Analyysikustannusten lisäksi kustannuksia syntyy epidemiaselvittelyihin käytettävistä työtunneista.

Elintarvikkeiden ja veden välityksellä leviävien epidemioiden selvittämisestä annetun valtioneuvoston asetuksen (1365/2011) mukaan kunnassa tulee olla selvitystyöryhmä. Selvitystyöryhmän asettaa valvontajaosto. Yhteistoiminta-alueemme selvitystyöryhmän jäsenet on mainittu taulukossa 3. Ryhmän puheenjohtajana toimii ympäristöterveydenhuollon päällikkö.

Varsinainen jäsen	Varajäsen
Kimmo Kuisma Tartuntataudeista vastaava lääkäri	Britt-Mari Bjon Avohoidon ylilääkäri
Chatrine Norrbacka Hygieniahoitaja	Britt-Marie Granqvist Sairaanhoitaja
Marit Björkstrand Ympäristöterveydenhuollon päällikkö	Leif Karlström Terveystarkastaja
Annika Långbacka Hygieenikkoeläinlääkäri	Henrik Storgård Kunnaneläinlääkäri
Annika Porthin Terveystarkastaja	Susanne Jankens Terveystarkastaja
Andreas Svarvar Toimitusjoht., Pietarsaaren Vesi	Ben Ingman Käyttöpäällikkö, Uudenkaarleppyyen voimalaitos Oy

Taulukko 3. Ruokamyrkytysryhmän jäsenet (marraskuu 2017)

Selvitysmenettelyyn sisältyvät seuraavat keskeiset tehtävät:

1. Selvitystyön pikainen aloitus kaikilla eri osa-alueilla (tarkastukset, näytteen analysointi, epidemiologiset tutkimukset).
2. Epäilyistä tapauksista tehdään ilmoitus RYMY-tietojärjestelmään. Ilmoituksen tekee tartuntataudeista vastaava lääkäri.
3. Varmistetaan, että kaikki epidemian selvittelyssä tarvittavat selvitykset tulevat tehdyiksi.
4. Varmistetaan toimenpiteiden yhteen sovittaminen epidemian hallintaan saamiseksi.
5. Varmistetaan eri tutkimuksia suorittavien viranomaisten ja muiden tahojen välinen tiedonkulku.
6. Otetaan tarvittaessa yhteys muihin viranomaisiin.
7. Epidemiasta tiedottaminen asianosaisille.
8. Johtopäätökset epidemian syystä ja lähteestä.
9. Terveysvalvonta laatii Eviran mallin mukaisen loppuraportin RYMY-tietojärjestelmään

Tiedotusvastuu jakautuu seuraavasti:

- Tartuntatautilääkäri (Kimmo Kuisma tai hänen sijaisensa) vastaa sairastuneita ihmisiä ja heidän hoitoaan sekä näytteenottoa koskevasta tiedotuksesta.
- Ympäristöterveydenhuollon päällikkö vastaa epäiltyjä elintarvikkeita tai vettä sekä analyysituloksia koskevasta tiedotuksesta.
- Asianomaisen vesilaitoksen johtaja vastaa vedenpuhdistusta ja vesitekniikkaa koskevasta tiedotuksesta.

12. VALVONTASUUNNITELMAN ARVIOINTI

Terveysvalvonta seuraa suunnitelman toteutumista sisäisesti laatujärjestelmän ja osavuosiraporttien sisäisten tarkastusten yhteydessä. Valvontasuunnitelman toteutumista arvioidaan keskusviranomaisten ohjeiden mukaisesti. Arviointi perustetaan valvontatilastoon. Arvioinnin tuloksia hyödynnetään tulevan toiminnan suunnittelussa.

Arviointi suoritetaan yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman mukaisen taulukon 4 mukaan.

Arviointikohde	Tarkastelu ja selvitys
Suunnitellun toiminnan ja tarkastusten kattavuus	<ul style="list-style-type: none"> • kaikkien toimialojen valvonnan kattavuus • valtakunnallisten ja omien painopisteiden valvonnan käytännön toteutus • erityyppisiin tarkastuksiin ja kohteisiin käytetty aika verrattuna suunniteltuun • tarkastuksissa esiin tulleiden epäkohtien määrä ja laatu sekä viranomaisen toimenpiteet epäkohtien korjaamiseksi ja olosuhteiden saattamiseksi määräysten mukaiselle tasolle
Tarkastusten ja näytteiden määrä (suhteessa valvontasuunnitelmaan)	<ul style="list-style-type: none"> • toteutuneiden tarkastusten lukumäärä valvontakohdetyypeittäin • näytteet ja analyysit valvontakohdetyypeittäin • valvontahankkeisiin osallistuminen
Valvonnasta saadut tulot ja niiden kohdentuminen	<ul style="list-style-type: none"> • valvonnasta saadut maksutulot toimialoittain • valvonnasta saatujen tulojen kohdentuminen, tieto siitä onko valvonnasta saadut tulot kohdennettu ympäristöterveydenhuollon valvonnan kehittämiseen
Voimavarat ja yhteistoiminta-alueen toimivuus	<ul style="list-style-type: none"> • voimavarojen riittävyys suhteessa lainsäädännön vaatimukseen, valvontatarpeeseen ja suunniteltuun toimintaan • selvitys siitä, paljonko voimavaroja on käytetty ennalta suunniteltuihin valvontatehtäviin ja paljonko muihin tehtäviin • erittely henkilöstövoimavarojen kohdentamisesta eri lakien mukaiseen valvontaan (VYHA)
Toiminnan kehittämistarpeet	<ul style="list-style-type: none"> • toimenpiteet, joilla tilannetta parannetaan seuraavana toimintavuonna
Arviointi- ja ohjauskäynnit	<ul style="list-style-type: none"> • todetut hyvät käytännöt, kehitettävät asiat ja korjattavat asiat

Taulukko 4. Paikallisen valvonnan toteutumisen arviointi

13. VALVONTASUUNNITELMAN JA SEN ARVIOINNIN HYVÄKSYMINEN

Ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman ja sen arvioinnin hyväksyy valvontajaosto ja se annetaan tiedoksi sosiaali- ja terveyslautakunnalle. Talousarvion ja taksan hyväksyy sosiaali- ja terveyslautakunta.